

YEŞİL ATEŞ UĞRUNA SAVAŞ

Rex REGAN

Binlerce kişi, tutkulular gibi, Brezilya'nın dağlarında elmas ve değerli taş aramaktadırlar. Bunlardan çok azı, geri kalan yaşamları için yeteri kadar bulmakta, daha fazla bulan ise elde ettiğini genellikle hayatı ile ödemektedir.

Sıcaklığın 30 Santigrad'ın üstünde olmasına karşın, José Moreira'nın alnında buz gibi soğuk ter damlaları birikiyordu. Ne oluyordu? Kirli veyoksul bir Brezilyalı değerli taş arayıcısı (Garimpeiro) için uzun süreden beri özlenen olağanüstü bir olayı mı oluyordu? Santo Campo Grande'nin kutsal anası onun yakarışlarını sonunda duymaya mı başlamıştı? Yoksa yaktığı adak mümları boşa gitmemiş mi idi?

Gövdesinin üst kısmı çıplak olduğu halde o, bir çamur çukurunda yatıyor ve elleriyle kırmızımsı kahverengi renkteki bulanık, sulu çamurun içini karıştırıyordu. Birkaç saniye önce yumruk büyüklüğündeki yeşilimsi bir taş, kazmasının ucundan yukarıya fırlamıştı ve şimdi o, bu berbat çukurda o taşı aramaktaydı. 4 aydan beri bu dağlarda kazarak birşeyler arıyordu, fakat hemen hiçbir şey bulamamıştı. José aniden taşı yakaladı ve çamurla sıvanmış kitleyi yavaş yavaş çıkardı. Derin çizgilerle dolu yüzüne yaşlar akıyor ve yaşlar beyaz-gri renkteki diken gibi sakalında asılı kalıyordu. José Moreira dua etmeye başladı: Birkaç saniye içinde büyük bir değere sahip olmanın mutluluğu içinde olan zengin bir adam oluvermişti. Binlerce diğer insan Serro do Verdinho dağlarını, "yeşil ateş" yani zümrüt için kazıp deşecekler ve sonunda geri kalan yaşamları ve umutları için ancak yetecek kadar bulabileceklerdi.

José için 700 gram ağırlığındaki zümrüt umut olmuştu. O, saydam taşı güneşe karşı tutuyor ve yeşil ışığa büyülenmiş gibi bakıyordu. Şimdi Rio de Janeiro'daki cadde üstündeki özlenen bar ner-

Bir alıcı Garimpeiro'nun ilk teklifini inceliyor.

deyse gerçek olmuştu. Ama arada daha 2000 tehlikeli kilometre vardı; zira cepte büyük bir sermaye ile yaşamın değeri çok azdı; bu, hiç değilse merkezi Brezilya'nın Campos Cerrados yöresinin sonsuz genişliği için böyleydi. Her neyse; o, şimdi Rio'ya kadar olan tehlikeli aktarımdan vazgeçebilirdi: Ayın sonunda, değerli taş tüccarlarının en büyüklerinin toplayıcıları kampa geleceklerdi, ama onlar da fiatın ancak yarısını veriyorlardı. Bir yandan da toprak sahibine ayrıca % 20 kâr vermek zorunluğu vardı. Toprak sahipleri Rio'da oturuyorlardı ama, onların komisyoncuları bir kıymetli taş kenti olan Minerios'da kalıyorlar ve bunlar için 500 kilometrelik bir dairesel alan içinde herhangi bir değerli taşın bulunması kesinlikle gizli kalamıyordu; çünkü her yerde casusları vardı.

Bu yörede halâ Manuel'in öyküsü anlatılır; iki yıl önce o, güvercin yumurtası büyüklüğünde iki zümrüt bulmuş ve bunları haber vermemişti. Buldukları ile kamptan gizlice kaçarak uzaklardaki Rio'nun yolunu tutmuştu.

Fakat çok uzağa gidememişti: Büyük toprak

Brezilya'nın değerli taş arayıcıları olan Garimpeiros'lar Mato Grosso dağlarını köstekler gibi delik deşik ediyorlar.

sahibinin izleyicileri üçüncü gün onun izini bulmuşlardı bile. O, sonradan bu kandırıcı davranışı için Mineiro kentinde söylendiği gibi, "hakettiği ödülü" almıştı

Hayır, Manuel ölmemişti; hayatta kalmıştı ve hatta zümrütlerden hakkına düşen kadar Cruzeiro'yu (Brezilya parası) da tamı-tamına almıştı. Kendisine hakça ve efendice davranılmıştı. Fakat bugün artık o, her iki diz kapağı parçalandığı için yürüyemiyorsa, nedenini kendisi iyi bilmektedir. Manuel, iki atlı tarafından yakalanınca kaçmaya kalkışmıştı, fakat yürüyerek bu olanaksızdı. Atlılar onu, BOLA ile yakaladılar. Bola, yani iyi kullandığı zaman öldürücü bir silah olan Güney Amerika Lasso'su, üç uzun meşin şeritten oluşur ve şeritlerin uçlarında demir kürecikler vardır. Onlar Manuel'in yalnız dizlerini paramparça etti-

ler, bu pekalâ onun kafası da olabilirdi.

Manuel, buldukları kıymetli taşları kendi olanaklarıyla satma düşüncesine kapılanlar için bir uyarı olarak yaşamına devam edecektir. José, Manuel'i tanıyor ve onun dayanarak yürüdüğü sopalarını biliyordu; bu anda da bunu düşünmek zorundaydı.

José hemen ertesi gün yola koyulmak istemiyordu, nerdeyse 20 yıl beklemiş olan birisi birkaç gün daha bekleyebilirdi. Mayıs başında yağmurların başlaması ile beraber yola çıkacaktı. Bu pek göze çarpmayacaktı; çünkü bu mevsimde bir çok Grimpeiro'lar, şanslarını başka dağlarda aramak üzere kazma ve küreceklerini toplarlardı.

Brezilya yaylalarında her yerde kıymetli taş arayıcıları devamlı yollardadırlar, bunlar genellikle Kızılderililer ve bir de isimleriyle nerden ge-

lip nereye gittikleri önemli olmadığı zaman kendilerini rahat hissedemeyen serüvencilerdir. Buldukları her şeyden efendiye düşen % 20'yi veren kimse- nin bu ülkede polisten korkması için neden yoktur.

Böyle bir toplumda korku, kuşku ve suç geli- şir. Mato Grosso'nun elmas kampusu olan Campina Grande'de ve Diamantina yörelerinde "kuv- vetli olan haklıdır" kuralı egemendir. Bıçak ve ta- bancanın kendine özgü yasaları vardır. Bu yasa- lara, Rio'dan gelen değerli taş alıcıları da uymak zorundadırlar. Yolculuk torbasına büyüteçten ve karat terazisinden başka kesinlikle bir de tabanca da yerleştirilir. Her şey daima peşin para ile öde- nir. Oldukça sık olarak şu olaylara da rastlanır: Kurnaz kişiler, çok arzuladıkları Cruzeiro'ları he- men elde etmek için, yorucu değerli taş arama işine girişmekense, bir toplayıcıya saldırmak on- dan para çalmayı yeğlerler.

Dünyanın en büyük değerli taş tüccarı olan Hans Stern, bu tip "sermayenin el değiştirmesi" olayları ile ilgili, akşamları dolduracak kadar uzun, öyküler anlatmaktadır. Bunlardan bir tane- si şöyle: 1939 yılında henüz 19 yaşında olan Hans, ailesi ile birlikte memleketi olan Essen'i terkeder; süs eşyası alış-verişi yapan bir kuruluşta dış satımcı olarak iş bulur. Bu iş için kendisi: "Ben bu işte, patronum benden daha az İngilizce bildiği için kalabildim" demektedir. Hans 3 yıl sonra bu pırlıl pırlıl eşya hakkındaki her türlü bilg- yi edinmiş olarak oradan ayrılır, alıcı olarak bir kıymetli taş alım-satım kuruluşuna gider ve bun- dan sonra gelen yıllarda o genellikle aylarca de-

Değerli taş arayıcıları kenti Mineiro'nun yakınlarında dünyanın en büyük topazı bulunmuştur. 117 Kilo ağırlığındaki değer- li taş 5 milyon Cruzeiros'a (yaklaşık 15 mil- yon TL) Brezilya'nın kıymetli taşlar kralı Hans Stern'in eline geçti. Stern'in Rio'daki taşlama atölyelerinde bu büyük kitle par- çalanacak ve değerli süs parçacıkları hali- ne dönüştürülecektir. O zaman değerleri 300 milyon TL.'yi bulacaktır.

ğerli taş yörelerinde sürekli at sırtında yollarda- dır. O zaman Brezilya'da arazi arabaları hemen hemen yok gibiydi.

Bir kezinde, yağmur mevsiminin hemen baş- langıcında, değerli taş satın alıcısı Hans Stern'in nerede ise son saati çalmış olacaktı. Yapmış ol- duğu yolculuğun başlangıcında para kemeri tika- basa dolmuştu. Karanlık basmasından biraz sonra dört atak görüntü konaklama yerini kuşatınca, yük taşıyan iki atının yedekçileri olan Kızılderili- ler hemen ortadan kayboldular. Gelenler, ışık yüzlerine vurmuyacak biçimde uzakta durarak para kemerini istediler. Stern, ya kazanan ya da kaybeden taraf olma durumunda idi ve hiçbir za- man kaybeden tarafta olmak istemiyordu. Eyer çantasını, soyguncuların arkasındaki çalılığa fır- lattı ve karışıklık anından faydalanarak çalılar arasında kayboldu. Bu kaçış başarı ile sonuçlan- mıştı; fakat kaçış yolu onu, bir timsah ailesine ge- ce barınağı olarak hizmet eden sığ bir kumluğa götürdü. Stern, buradan kendisini ve para ke- merini yüzerek kurtarabildi.

Bu olay, 34 yıl önceydi; bugün Hans Stern, Brezilya'nın değerli taş kralıdır, bunun dışında onun dünyanın bütün belli başlı kentlerinde ku- yumcu dükkânları vardır. O, sayıları pek az olan namuslu ve hakça, dürüstçe hareket eden değerli taş satın alıcılarından birisidir. Gampeiros'lar, Stern'in onlara oyun oynamayacağını iyi bilirler.

José de bulmuş olduğu büyük (super) zümrütü ona satmak istiyordu. Fakat José daha tam bir er- kek olarak olgunlaşmamıştı. Hoppa bir kızla bir- iki kadeh içerken ağzını tutamadı ve beklenen sevgi yerine sırtına, kürek kemiklerinin ortasına bir bıçak yedi.

Bıçağı saplayanın veya bir başkasının, taşı Rio'da 40.000 Dolar'a satıp satmadığını kimse bil- miyor. Taşın, çok sık olagelen zorbalıklarla sahi- bini değiştirmiş olması da olasıdır.

Brezilya'nın "yeşil ateşi"ni seven, bu ateşte parmaklarını çabuk yakar.

*HOBBY'den
Çeviren: Turgut UZER*